

Strejftog i en guldaldersamling

Af VAGN CLAUSEN

I mit attende år gjorde jeg mit første bibliofile køb. Hos en københavnsk antikvar havde jeg set et eksemplar af H. C. Andersens »Kjærlighed paa Nicolai Taarn«. Eksemplaret var ubeskåret med et blankt blå kardus-papiromslag, og formedelst 10 kroner skiftede bogen ejer. Netop dette eksemplar havde fascineret mig meget, thi på det tidspunkt – i slutningen af 1930'erne – beskæftigede jeg mig meget med tanken om at opbygge mig en samling af den klassiske danske litteratur fra tiden efter Holberg og op til ca. 1870, med tyngdepunktet i den egentlige guldalder; og i min ungdommelige naivitet havde jeg sat mig som mål kun at samle original-udgaver i ubeskåret stand, enten med de originale omslag eller i originale kartonnager, uden at jeg i ringeste måde havde gjort mig klart, hvor håbløs opgaven var, set både fra et økonomisk og samlermæssigt synspunkt.

Hvordan denne min interesse pludselig slog ud i lys lue, kan jeg ikke rigtig gøre rede for, selv om jeg er klar over, at den egentlige drivkraft må søges i kærlighed til og interesse for bogens indhold. Skoletiden formåede ikke, som hos så mange andre, at gøre klassikerne til dødt stof, tværtimod bidrog skoleundervisningen til en dybere forståelse og dermed en større glæde ved det læste. Lige fra mine drenge- og første ungdomsår har jeg været en ivrig boglæser, ja snarere bogsluger, men jeg var så afgjort ingen bogsamler. De par bøger, jeg ejede, stammede hovedsagelig fra gaver, men ikke mindre skattede af den grund: H. C. Andersens Eventyr, Carit Etlars »Gøngehøvdingen«, Defoes »Robinson« og Ingemanns Romaner. De af mine kammerater, der ivrigt samlede komplette rækker af de dengang så meget læste Tarzan- og Flemmingbøger, og som gjorde alt for, at jeg skulle dele deres lidenskab, havde jeg kun skuldertræk tilovers for. I det hele taget tvivler jeg stærkt på den tese, der fastslår, at samler er man født til at skulle være; det er snarere noget, man udvikler sig til

at blive, og selv om man kan erhverve sig de nødvendige bibliografiske kundskaber og kendskab til papir og bind, har man næppe mulighed for at blive bibliofil i ordets egentlige forstand, hvis man ikke er i besiddelse af en veludviklet æstetisk sans og en sikker smag.

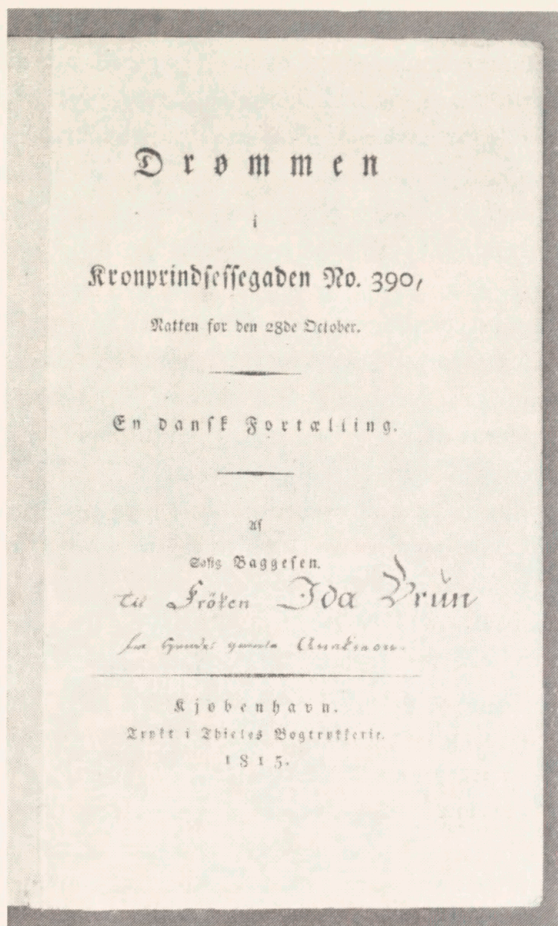
Bogen blev forøvrigt senere skiftet ud med et bedre eksemplar. Thi ak, jeg manglede den forudsætning, der efterhånden skaber en god samler, nemlig erfaring. Jeg fandt ud af, at Andersens ungdomsværker havde været en rigtig dårlig salgsvare, og at et lille mystisk »G« i en ring, trykt med et gummitempel på titelbladet, betød, at mit eksemplar af »Kjærlighed paa Nicolai Taarn« stammede fra et restparti, som Gyldendal solgte ud af omkring århundredskiftet; yderligere var det oprindeligt bogtrykte omslag blevet erstattet med det blanke karduspapiromslag.

Jeg udbyggede nu min viden ved at kaste mig over læsningen af al den litteratur, jeg kunne finde om emnet, lige fra C. Elberling og Hannover til K. F. Plesner; her vil jeg særlig nævne Dr. Plesners »Bøger, Essays for Bogsamlere«, udstyrmæssigt og indholdsmæssigt en lige stor nydelse, af senere værker kun overgået af J. Viktor Johanssons eminente »Försvär för boksamlaren«.

Sideløbende hermed knyttede jeg værdifulde kontakter hos de københavnske antikvarer – i forhold til sin størrelse er København jo i en sjælden grad velforsynet med gode antikvarier – som har været mig til megen glæde og nytte. En af de første, jeg fik min gang hos, var Skadhages Antikvariat på Nørrevold, hvis indehaver, P. Skadhage, beredvilligt delagtiggjorde den unge samler i sin store viden om det nittende århundredes bøger. Han lærte mig at påskønne bøger i samtidig indbinding, tit meget jævne i udstyr og kvalitet, men altid smagfuldt udførte, indtil forfaldet begyndte i midten af århundredet, og den håndindbundne bog i stor udstrækning afløstes af det komponerede forlagsbind i shirting. Han åbnede mine øjne for værdien af en god proveniens for ikke at tale om en god dedikation, samtidig med at jeg selv skærpede mine krav til kvalitet, altsammen retningslinier, som jeg siden nøje har fulgt ved opbygningen af min samling.

Hovedkilden til mine erhvervelser har antikvarierne været, men ved siden heraf har jeg også flittigt besøgt bogauktionerne. Hurtigt fandt jeg vej til Hee's mørke, men store og rummelige bogsal i Niels Juelsgade, hvor samlinger som Karl Madsens og Einar Christiansens vandrede over auktionsbordet; nu er der som bekendt meget længe mellem snapsene.

Baggesen's »Drømmen i Kronprindsessøgaden« med dedikation til Ida Brun, senere gift Bombelles. Bogens højde og bredde: 194×126 mm.

Under auktionerne tronede antikvaren Th. Johansen for enden af det lange bord, ved siden af auktionarius. Med en evindelig fortygget cigartump i munden og med et sfinxagtigt udtryk i sit ansigt bød han for en række storsamlere. Han havde tilrettelagt de fleste store bogauktioner i tyverne og trediverne og fortalte med megen fantasi om alle de sjældenheder, der var gået gennem hans hænder. Han var i sine sidste år noget af en myte og var ikke selv uinteresseret i, at mytedannelsen voksede frodigt op om ham.

Af en helt anden støbning var samlernes nestor, den store og stoute museumsinspektør Neergaard. Efter sit eget udsagn havde han aldrig forsømt en bogauktion i hele sit lange samlerliv, og med denne sin enorme

opsamlede viden som baggrund var han altid parat til at hjælpe den uerfarne samler med vejledning og råd, når man stod over for at skulle byde. Hans samlerlidenskab udartede desværre til samlermani, og man havde sat ham et værdigere minde, hvis man i stedet for at sprede hans bogmængder over en række ret ligegyldige kataloger, havde samlet kærnen af hans bogsamling i eet katalog og forsynet det med fyldestgørende oplysninger fra hans egne notitser.

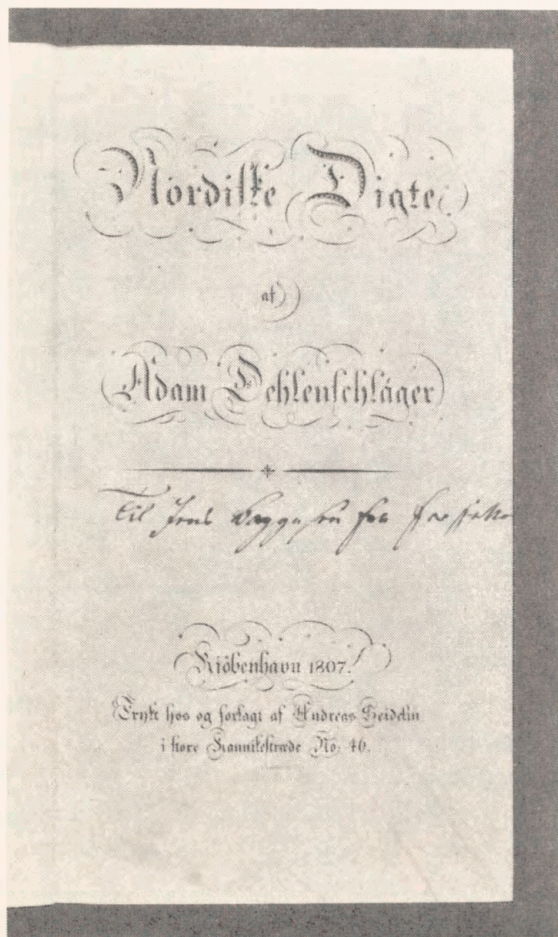
Min bogsamling udgør i dag ca. 1200 bind. Heraf er størstedelen originaludgaver af danske forfattere fra tiden ca. 1780 til ca. 1870. Trods gentagne fristelser har jeg – med en enkelt undtagelse, nemlig en lille samling moderne dansk lyrik – strikte holdt mig inden for tidsperioden og til gengæld lagt så meget des mere vægt på kvaliteten. Allerhelst et eksemplar i et smukt, absolut samtidigt bind, men også gerne eksemplarer i originale kartonnager eller omslag med mindst mulige udbedringer eller reparationer. Er bedre eksemplarer end dem, jeg har i forvejen, kommet inden for min rækkevidde, har jeg omgående skiftet de ringere ud. Eksemplarer i nye bind undviger jeg mere og mere, selv om jeg nu og da, især i begyndelsen af min samlervirksomhed, har ladet mig friste. Navne som Kyster og Baden har jo endnu i mange samleres øren en magisk klang, og mange er de forsyndelser, som selv kyndige samlere har gjort sig skyldige i. Alt for ofte har et kønt og fordringsløst samtidigt bind måttet vige for et nyt og prangende pastichebind, og desværre støder man ofte på Kysterbind, hvis materiale og kvalitet er så ringe, at man undres over, at en iøvrigt så fremragende bogbinder har lagt navn til.

Herudover har jeg med tiden udvidet mit samlerområde med en topografisk afdeling, nogenlunde dækkende samme tidsperiode som den skønlitterære, og som en enklave for sig en samling Ibsen-originaludgaver; min store beundring for ham som teaterdigter har været sporen hertil.

En gennemgang af samlingen vil afsløre store lakuner, idet ønsket om at besidde om ikke en komplet række af en forfatters værker så dog et repræsentativt udvalg, helt har været underordnet kravene om kvalitet. Mine højst beundrede og i dag vanskeligt opnåelige forbilleder har været samlere som Mario Krohn og Vilhelm Hammershøi.

Af danske forfattere fra slutningen af det attende århundrede er hovedvægten lagt på Baggesen; de andre digtere fra perioden er kun sparsomt og ret tilfældigt repræsenteret. Af P. A. Heibergs »Rigsdalers-Sedlens

Hændelser« fra 1789 har jeg et lydefrit eksemplar i 2 charmerende Louis Seize helbind med en tidstypisk rig rygforgyldning og farvede titelfelter. Eksemplaret har tilhørt C. Elberling og er forsynet med hans smukke lille Ex Libris. Af de mange statelige bogudgaver, der så lyset i sidste del af århundredet, nævner jeg Luxdorps »Carmina«, 1775, indbundet i spejlbind med en lang latinsk tilegnelse til magister Skule Thorlacius, rektor ved Koldings lærde skole, og Holbergs »Peder Paars«, udgaven 1772, ligeledes i spejlbind på stort papir og med smukke skarpe aftryk af Clemens' stik. Af senere Holberg-udgaver vil jeg her nævne A. E. Boyes tekstudgave af »Peder Paars« fra 1823, indbundet i et af de såkaldte falske helsaffiansbind, ryggen af rødt saffian, siderne af papir i samme farve og overgan-

Oehlenschläger's
»Nordiske Digte«
med dedikation til
Jens Baggesen.
187×102 mm.

gen mellem skind og papir dækket af en rammeforgyldning, således at bindet illuderer som et helbind. Bogen har følgende tilskrift:

»Til sin kjære Søn, Ludvig Holberg Olufsen med Lykønskning til hans tyvende Fødselsdag d. 27. November 1825 fra hans Fader C. Olufsen«. (»Gulddaasens« forfatter).

Af Baggesen har jeg ca. 30 originaludgaver, dog savnes både debutbogen »Comiske Fortællinger« og hovedværket »Labyrinten«; til gengæld har jeg 2. omarbejdede og forøgede udgave af »Comiske Fortællinger«, et skrivepapirseksemplar i samtidige helbind med følgende tilegnelse:

»Til sin elskede Søn Paul Baggesen d. 1. Januar 1816, Kiøbenhavn.« Paul Baggesen var hans yndlingssøn og døde til hans store sorg i ung alder.

Af Baggesens oversættelse af Holbergs »Niels Kliim« forefindes et fortrinligt eksemplar indbundet i et sjældent smukt, flammert kalveskindshelbind med pålagt grøn saffiansryg med usædvanlig rige guldekorationer i Empirestil.

Af Baggesens tyske værker findes udmærkede eksemplarer af »Gedichte«, 1-2, Hamburg 1803, ubeskåret i de originale kartonnager, samt af »Parthenais«, både den tyske og den hollandske udgave, sidstnævnte indbundet i rødt helsaffiansbind.

Blandt de senere danske værker vil jeg nævne et interessant eksemplar af »Drømmen i Kronprindsessegaden Nr. 390«, trykt på velin og med følgende tilegnelse:

»Til Frøken Ida Brun fra hendes gamle Anakreon«. Baggesen med det letfængelige hjerte har nok sværmet for Frederikke Bruuns smukke, men kolde datter, J. L. Heibergs ungdomskærlighed.

Oehlschläger er fyldigt repræsenteret med ca. 50 originaludgaver. Desværre glimrer »Digte 1803« ved sin fraværelse; trods flere ihærdige forsøg er det ikke lykkedes mig at fremskaffe et tilfredsstillende eksemplar af denne bog, der må siges at være hovedhjørnestenen i enhver klassisk dansk samling. Til gengæld kan jeg glæde mig over at eje »Poetiske Skrifter«, 1805, i et af de få eksemplarer på stort papir, indbundet i samtidige helbind og med dedikation til Madam Drewsen. Hertil kan føjes en lækkerbisk som »Nordiske Digte«, 1807, indbundet i samtidigt papbind med følgende tilegnelse: »Til Jens Baggesen fra Forfatteren«.

En række af de tidlige tragedier forefindes i kalveskindshelbind med sideforyldning og pålagte saffiansrygge, sædvanligvis i rødt, med en rig og varieret rygdekoration i guld, bestående af blomsterkurve, vaser og

S. S.
 Hr Doctor og Professor Müller
 Der, høit Fremmet, tog
 saa raskt Del i min Skæbne,
 med fortænt Hørigtæbe

af
 Forfatteren

Nordens Mytologi
 eller
 Udsigt over Eddalæren
 for
 dannede Mand der ei selv ere Mytologer
 af
 Nils Fred. Sev. Grundtvig
 Kandidat i Teologien.

København 1808.

Paa Høfbohandler J. H. Erhbothes Forlag,
 trykt hos Andersens Bøddelen.

Førsteudgaven af Grundtvig's »Nordens Mytologi« med dedikation til professor, senere biskop P. E. Müller. 171x103 mm.

lyrer, en bindtype, der var meget yndet til gavebrug i den fattige tid fra ca. 1810 til ca. 1820. I denne stand fremtræder bl. a. den første bogudgave af »Hakon Jarl«, trykt på tysk i Tübingen 1809, digterens eget eksemplar med hans navnetræk på forsatsen, Axel og Valborg, Palnatoke, Hagbarth og Signe, Stærkodder og Nordens Guder. Se illustrationen side 106.

Af den lille digtsamling »Frederiksberg« er jeg i besiddelse af et særlig indtagende eksemplar, trykt på svært papir og indbundet i et rødt hel-saffiansbind med den nydeligste empiredekoration på siderne bestående af lyrer og stiliserede blomster forbundet med guirlander. På forsatsen

har en tidligere ejerinde under sit navn skrevet »tilhørt Prindsessen«, hvilken fortæller historien desværre intet om, men man har vel lov til at gisne, at denne lille smukke bog har tilhørt enten prinsesse Caroline eller Wilhelmine, Frederik den Sjettes døtre, begge omtalt i et af digtene.

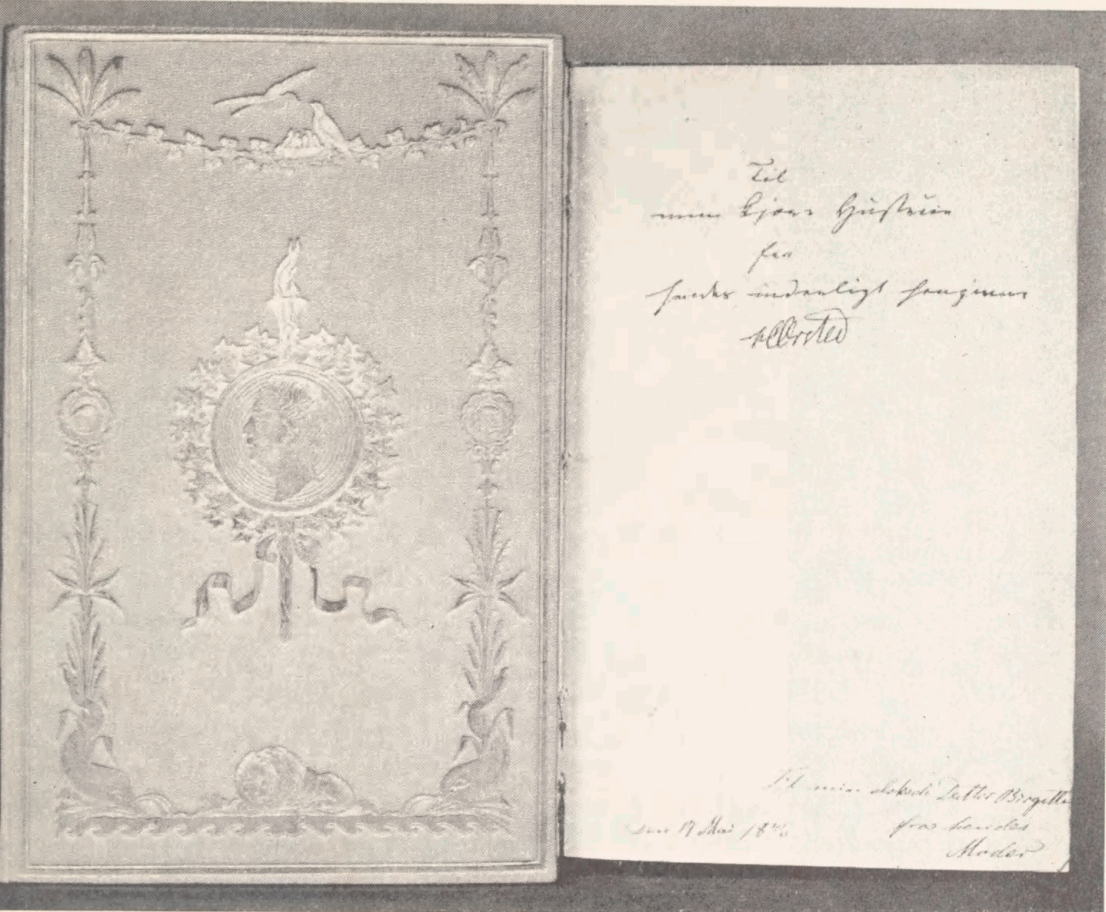
Af hans senere arbejder vil jeg nævne »Dronning Margareta«, med følgende tilegnelse: »Til min Ven Berggreen den 2. Marts 1834«, skrevet på det så smukt typografisk komponerede omslag, og hvad der er meget sjældent: med både for- og bagomslag medindbundet i et samtidigt halvbind. Tragedien »Sokrates« fra 1838, som han forunderligt nok satte så højt, at han bad om at få læst højt af den, da han lå på sit dødsleje, findes i et nydeligt, rødt helsaffiansbind med en fin og enkel stregforygdning og hans sidste tragedie »Regnar Lodbrok« med dedikation: »Til min Veninde Fru Baronesse Stampe fra A. Oehlenschläger«; en lille trykt, indkli-
stret etikette angiver, at det samtidige komponerede helshirtingsbind er indbundet af W. Ursin, Hj. af Vognmagergade og Landemærket 75.

Grundtvig, hvis forfatterskab spænder over mere end 6 årtier af århundredet, er også fyldigt repræsenteret. Hans meget forskelligartede produktion består dels af en række småpjecer, som regel indlæg i den aktuelle debat, dels af mammutagtige bøger af historisk eller religiøs karakter. Om de fleste af dem gælder det, at de både er kommet i små oplag og har fået en dårlig afsætning. Pjecerne findes ofte indbundet i triste samlingsbind, og som regel er der ikke ofret ret meget på mammutbøgerne.

Hans debutbog »Nordens Mytologi« fra 1808 forefindes i 2 eksemplarer, begge med dedikationer. Den unge, fattige teolog har øjensynligt ikke haft midler til at ofre noget på udstyret af sine gavebøger, thi begge eksemplarer er trykt på slet papir og indbundet i ganske enkle halvbind. Det ene eksemplar er: »Til min elskede Broder Otto Grundtvig 1ste Jan. MDCCCIX«. Det andet er tilegnet »Hr. Doctor og Professor Müller. Der skønt fremmed, tog saa virksom Del i min Skebne, med fortjent Høiagtelse af Forfatteren«.

»Roskilde-Riim« fra 1814, et jævnt eksemplar i en beskeden indbinding, har Grundtvig sendt til sin nære ungdomsven Svend Hersleb i Norge med følgende tilegnelse, dateret 31. januar 1814, netop i samme måned som Danmark måtte afstå Norge: »Til min broderlige Ven Svend Borchman Hersleb«. På den resterende del af fribladet har Grundtvig skrevet de første 2^{1/2} vers af digtet »Til min Sangfugl«.

Et eksemplar af »Roskilde-Riim«, bundet sammen med »Roskilde

Til venstre: 3. udgave af H. C. Ørstedes »Aanden i Naturen« fra 1856, indbundet i applesingult komponeret helshirting. Bindet udført af W. I. Ursin. Til højre: Originaludgaven af samme bog fra 1850 med tilegnelse til hans hustru. Begge bøger i samme format. 200x135 mm. I slægtens eje indtil efteråret 1964.

Saga«, bærer C. Molbechs navnetræk og er en gave fra forlæggeren (Donum Bibliopolæ). Normalt plejede Grundtvig at sende Molbech sine bøger, men på dette tidspunkt var de gerådet i strid; senere genoprettedes dog det gode forhold, og 2 eksemplarer blandt mine Grundtvig-bøger er forsynet med tilegninger til Molbech, nemlig »Krønike-Riim« fra 1829: »Til Hr. Professor Molbech venligst fra Forfatteren« og Grundtvigs fordanskning af »Phønix-Fuglen« fra 1840: »Til Hr. Justitsraad Molbech med Venskab og Højagtelse fra N. F. S. Grundtvig«. Mit eksemplar af 2.

udgaven af »Nordens Mythologi«, en af mammutbøgerne, et hollanderet ubeskåret eksemplar på skrivepapir, er forsynet med følgende tilskrift: »Til sin gode Ven Bern. Sev. Ingemann«.

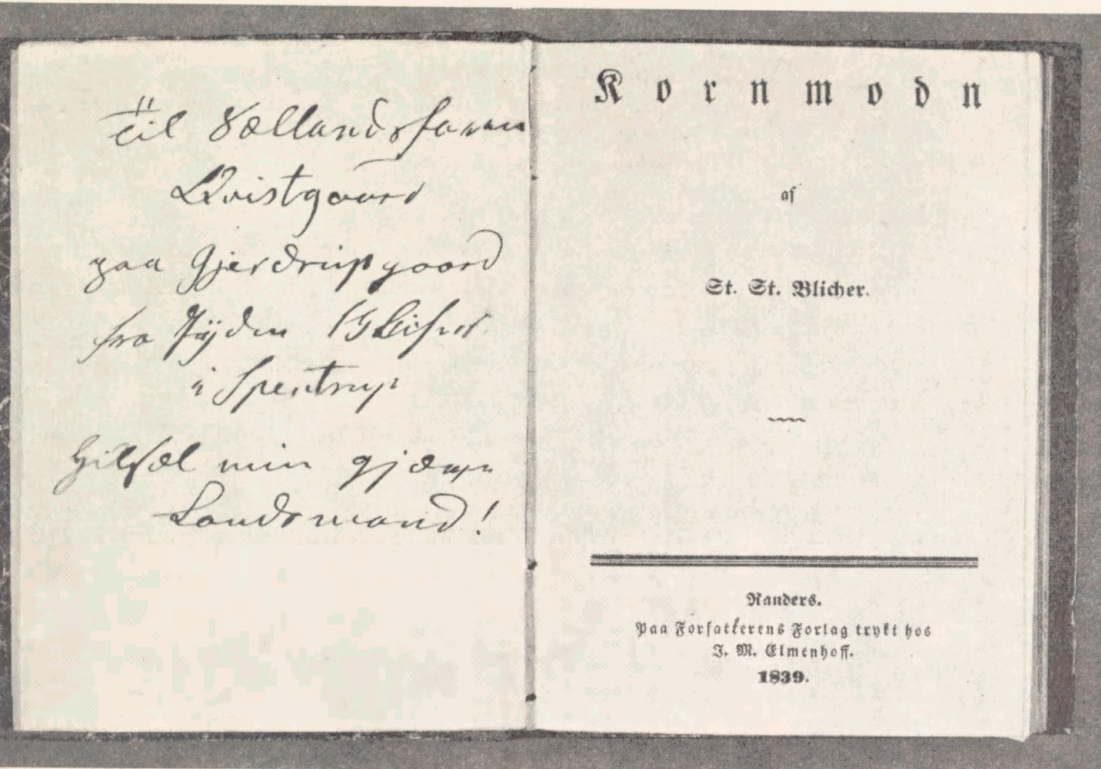
Grundtvigs Snorrooversættelse fra 1818-22 er et i flere henseender usædvanligt eksemplar. Den er trykt på velin (ifølge Steen Johansens Grundtvig-Bibliografi blev der kun taget 5 aftryk på dette papir), og 2 af bindene er indbundet i særdeles smukke, røde helsaffiansbind med silkeforsats, og det 3. bind er ubeskåret indbundet i en original rosafarvet kartonnage. Eksemplaret, der stammer fra Kongens Haandbibliotek, har sandsynligvis været tænkt som gave til kongehuset.

Af mine Grundtvig-originaludgaver vil jeg sluttelig omtale endnu to, nemlig et eksemplar af »Historisk Børnelærdom«, som Grundtvig har foræret sin ældste søn, Johan Grundtvig, og ladet indbinde i et rødt papirbind med sønnens navnetræk på forsiden, og et eksemplar af 1. del af »Sangværk til den danske Kirke«, 2. udgaven fra 1868, indbundet i et gyseligt, tarveligt halvshirtingssbind – den blev solgt som billigbog. Grundtvig, der på dette tidspunkt var næsten blind, har med rystende og usikker hånd skrevet følgende tilegnelse: »Til Niels Jul Reedz venligst af N. F. S. Grundtvig 1868, Juni 30«.

St. St. Blicher er vel den klassiske, danske forfatter, hvis originaludgaver det er vanskeligst at skaffe sig. Størstedelen af dem er provinstryk, der er kommet i meget små oplag, og når de endelig viser sig, er de gennemgående i så ringe stand, at man må indstille sig på at slække en hel del på de krav, som man normalt stiller til sine bøgers stand.

Af hans tidlige arbejder har jeg et af hans indlæg i Jødefejden »Bedømmelse over Skrivtet Moses og Jesus«, et yderst sjældent Aarhus-tryk. Hans digte 1.-2. del fra henholdsvis 1814 og 1817, ligeledes trykt i Aarhus, forefindes ubeskåret i de originale kartonnager. I samme smukke stand er »Bautastene« fra 1823, et stateligt Odense-tryk med kobberstukket titelblad og indbundet i en teglstensrød kartonnage med en nydelig bogtrykt papirsetikette på forsiden; og, ligeledes ubeskåret indbundet i den originale brune glanspapirskartonnage, Viborg-trykket fra 1826 »Sneklokken«.

Randers-bogtrykkeren Elmenhoff, som i en årrække havde et nært samarbejde med Blicher, udsendte en række af hans bedste arbejder. Det smukkeste af dem, »Trækfuglene« fra 1838, præget af tidens enkle og fine smag i sit udstyr, forefindes i et ubeskåret eksemplar med det originale blanke kardusomslag. »E Bindstouw« fra 1842, et meget uanseligt og næ-

Til Sællandsfarens
 Quistgaard
 paa Gjerdrupgaard
 fra Jyden Blicher
 i Spentrup
 Hilsæl min gjæve
 Landsmand!

K o r n m o d n

af

Et. Et. Blicher.

København.

Paa Forfatterens Forlag trykt hos
 J. M. Eichenhoff.

1839.

Blicher's »Kornmodn« med hans tilegnelse til Quistgaard, ejer af Gjerdrupgaard på Sjælland. 138×95 mm.

sten tarveligt tryk, er indbundet i et kønt, men jævnt samtidigt helshirtingsbind og forsynet med sprogforskeren Israel Levins autograf. Det kuriøse og yderst sjældne jagttidsskrift »Diana« fra 1833-36 forefindes i 2 samtidige halvbind.

Selv om Blicher-dedikationer er sjældne som hvide ravne, er det dog lykkedes mig at erhverve to ganske karakteristiske; den første er et eksemplar af »Kornmodn« fra 1839, indbundet i et meget jævnt halvbind og forsynet med følgende tilegnelse: »Til Sællandsfarens Quistgaard paa Gjerdrupgaard fra Jyden Blicher i Spentrup. Hilsæl min gjæve Landsmand!« Bogen med dedikation er sendt som tak for en sølvopsats, som familien Quistgaard havde skænket Blicher i anledning af hans smukke digt om søhelten Quistgaard i »Bautastene«. Den anden er en dedikation i et eksemplar af »Fem Noveller og to jyske Sange« fra 1844.

Til Hr. Cand. Theol. Ludvig Lakier
 I Stodderposer, Skyttetasker
 en grumme Hob man sammensjasker
 i huult Træ – som i Bog kan pakke
 alt Skramlerie. Jeg beder: Tag Tiltakke!

S. S. BLICHER

Dedikationen spiller meget morsomt på novellerne i samlingen.

Den bedst repræsenterede forfatter er Ingemann. Så godt som hans hele produktion er til stede med mange dedikationer og gode indbindinger.

Mit eksemplar af hans debutarbejde »Digte« 1-2, 1811-12, der er trykt på skrivepapir og indbundet i to enkle, samtidige halvbind, er tilegnet hans senere hustru, Lucie Mandix. I bind 1 har Ingemann skrevet: »Til Frøken L. Mandix, de skønne Konstners Veninde med inderlig Høiyagtelse fra Forfatteren«. Formen er her venlig og smigrende, men noget konventionel. Tilegnelsen i bind 2 er derimod meget varmere og mere personlig i tonen; den bringes i form af følgende digt:

Til Frøken L. Mandix

Ei Mæcenaters Gunst min simple Sang vil vinde
 men Hjerter, som med mit harmonisk slaee
 jeg vilde gjerne fast med Blomster binde.
 Dog ak! de Blomster er saa smaa.
 De vil sig ei saa let til Krandsrunde,
 det Altar værdig, jeg dem ofrer paa.
 O, mon dog ei selv Altarblomster smaae
 tit sagde meer end Offerpræsten kunde.

B. S. I.

Digtsamlingen fra det følgende år, »Procne«, hvor Ingemanns berømte poetiske bejlerbrev til Lucie Mandix står trykt, har følgende tilegnelse til hende:

Til Maria

O! du som oplukked
 mit Øie for evige Glæder
 og Freden indaanded i Hjertet, som sukked
 og græd i de jordiske Kjæder
 hos Dig ei den klagende Svale skal døe
 min Sangs og min Kjærligheds Møe!

VARNER

Af hans romantiske skuespil fra ungdomstiden er »De sorte Riddere« fra 1814, et smukt eksemplar, trykt på velin og indbundet i et flammet kalveskindshelbind, ligeledes forsynet med en versificeret dedikation til Frøken Mandix:

Til Lucie's L. Mandix.

Ju Musenator's Gjernt mine sønne Sang til
 Man gjæter, som midt mit Jaximent flaar
 jeg vilde gerne fast med Minnet

Jeg vilde gerne fast med Minnet
 De vil jeg se for det til Rønde vände,
 Et Altes sønne, jeg Lend af det igaa,
 O! Mandig er jeg alleblendet for
 Et jæde mere end Offergjæde Lende!

1812

Digte

af

H. S. Ingemann.

Anden Deel.

Kjøbenhavn 1812.

Trykt paa Forfatterens Forlag
 hos Boas Brønning.

Anden del af Ingemann's Digte fra 1812 med forfatterens versificerede tilegnelse til hans senere hustru, Lucie Mandix. 161x95 mm.

Til min elskede Maria

Du, hvis Smil belønnet huld hver Tone,
 som i ligestemte Sjæl gjenklang
 Du, hvis Bifald var min Laurbærkrone,
 Dig jeg vier elskovsfuld min Sang.
 Dig min Harpe som mit Liv tilhører,
 Du er Musen, som besjæler mig.
 O, naar Quadet toner skønt for Dig
 ei forgjæves saa jeg Strengen rører.

Din BERNHARD I ----

30 karakteristiske bogbind fra 1800-1850 opstillet i kronologisk rækkefølge. 6 bind fra

Med »Masaniello« fra 1814 har han været mere karrig. Eksemplaret er ganske vist trykt på skrivepapir, men kun indbundet i et jævnt halvbind, og foran har Ingemann kort skrevet: »Til min elskede Maria«. Ingemanns »Røsten i Ørkenen« fra 1815 er med dedikation til fru Rahbek, og på det bageste friblad har Ingemann nedskrevet en lang, versificeret epilog. »Tassos Befrielse« fra 1819 er med tilegnelse: »Til min Ven Dr. Schouw til Erindring om vort Samliv i Neapel venskabeligst fra Forfatteren«. Tobinds digtsamlingen fra hans Italiensrejse »Reiselyren«, et dejligt eksemplar, trykt på velin, i de originale kartonnager med de trykte rygetiketter bevaret, er sendt til »Historiemaler Hr. Professor Lund, forbindtligst og venskabeligst Ingemann«.

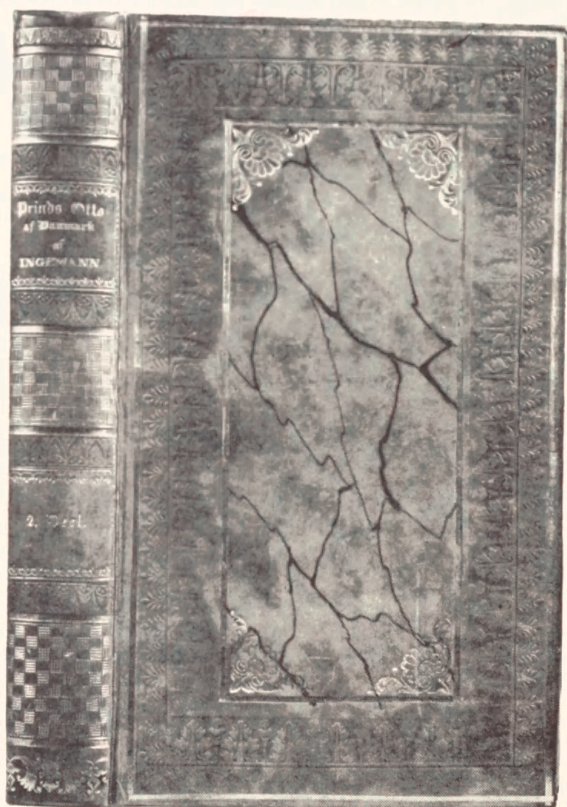
hvert årti. Største højde 200 mm, mindste højde 156 mm.

Samtlige historiske romaner forefindes i udmærkede eksemplarer. »Waldemar den Store og hans Mænd« er tilegnet billedhuggeren Krohn »med Ønsket om et skjønt og lykkeligt Konstnerliv og til venlig Erindring fra Forfatteren«. »Erik Menveds Barndom«, »Prinds Otto af Danmark« og »Dronning Margrete« er indbundne i særdeles smukke helbind, flere af dem fremtræder som en slags spejlbind, hvor spejlet enten er marmoreret i forskellige farvetoner eller skraveret med tuschstreger, en bindtype, der er kendt under betegnelsen »Lerchebind«, og som tillige hører til de smukkeste, som perioden har frembragt. Noget problematisk tilskriver man en enkeltmand, nemlig Hans Chr. Lærche, æren for disse bind, skønt meget taler for, at han må dele den med andre; der findes nemlig i dette

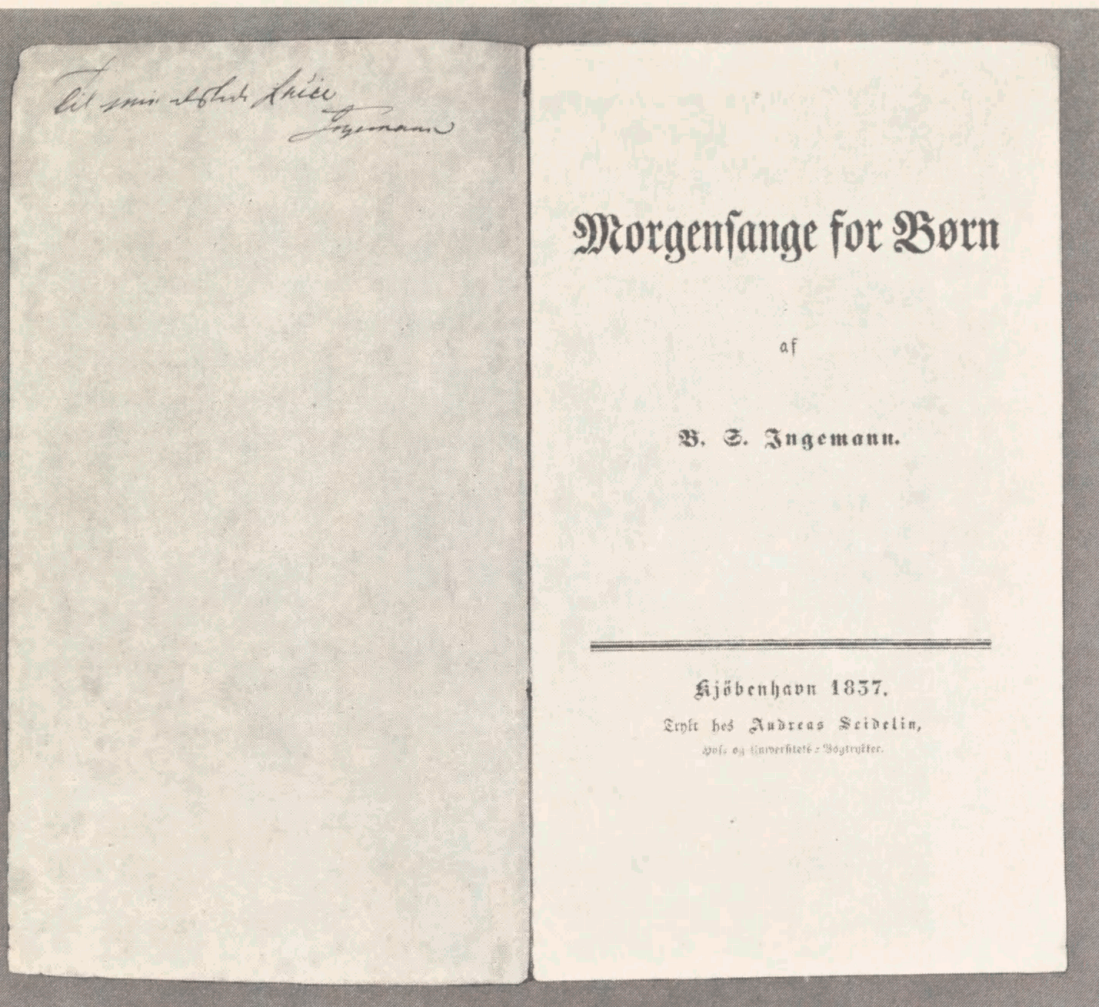
tidsrum en række medlemmer af slægten Lerche, der alle er dygtige bogbindere.

Af de forskellige udgaver af hans morgen- og aftensange kan jeg nævne »Morgensange for Børn« fra 1837, et lille, spinkelt hefte på kun 16 sider. Mit eksemplar har følgende tilskrift: »Til min elskede Lucie. Ingemann«. Den første samlede lige så beskedne udgave af Morgen- og Aftensange fra 1839, udgivet på Vajsenhusets Forlag, forefindes i det originale, blanke, brune karduspapirsomslag. Af udgaven fra 1845, den første med Weyses melodier, har jeg et smukt eksemplar dediceret: »Til min kære Guddatter Julie Wilster. Ingemann«.

Søren Kierkegaard, der selv havde en smuk bogsamling, og som lagde stor vægt på sine bøgers indbinding og pleje, og vel er den eneste forfatter fra perioden, der kan kaldes bibliofil, er næsten fuldstændigt repræsenteret. I mit eksemplar af hans første bog »Af en endnu Levendes Papirer«

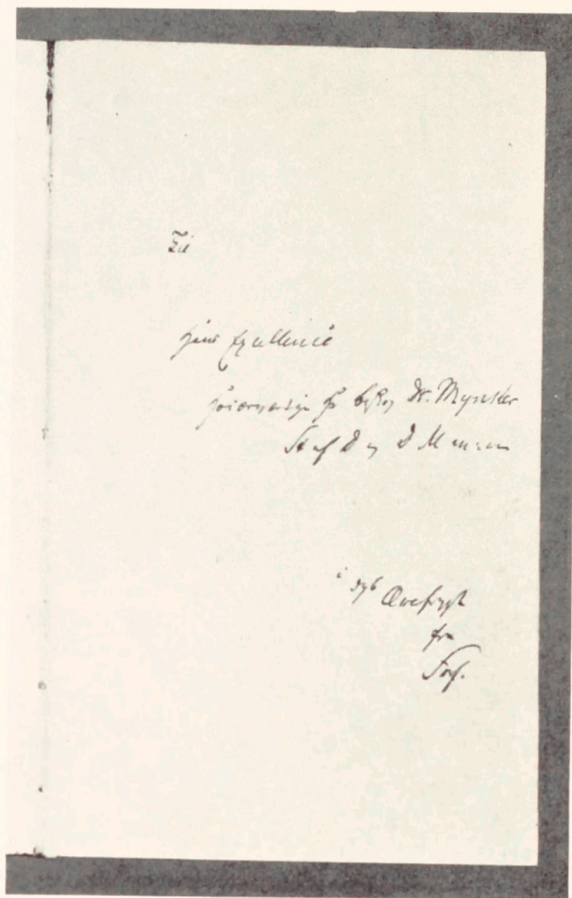

2. del af originaludgaven af Ingemann's »Prinds Otto af Danmark« fra 1835, indbundet i lysebrun kalv. Denne bindtype tilskrives sædvanligvis H. C. Lerche. Bogens format 190×105 mm. Bindets format 195×110 mm.

Ingemann's »Morgensange« med dedikation til hans hustru Lucie. 186×108 mm.

har en tidligere ejer noteret følgende: »Dette Exemplar har tilhørt Søren Kierkegaard selv og er købt paa hans Auktion for 9 Mark«. Bogen, der er indbundet i sølvfarvet moire med grønt bladmønster og forsynet med helt guldsnit, er sandsynligvis et tiloversblevet gaveeksemplar. Ifølge auktionskataloget over hans efterladte bøger fandtes der 2 eksemplarer af denne bog, nitidt – som det hedder i tidens sprog – indbundet med guldsnit. Gaveeksemplarer af sine egne værker viste han altid særlig omhu: de

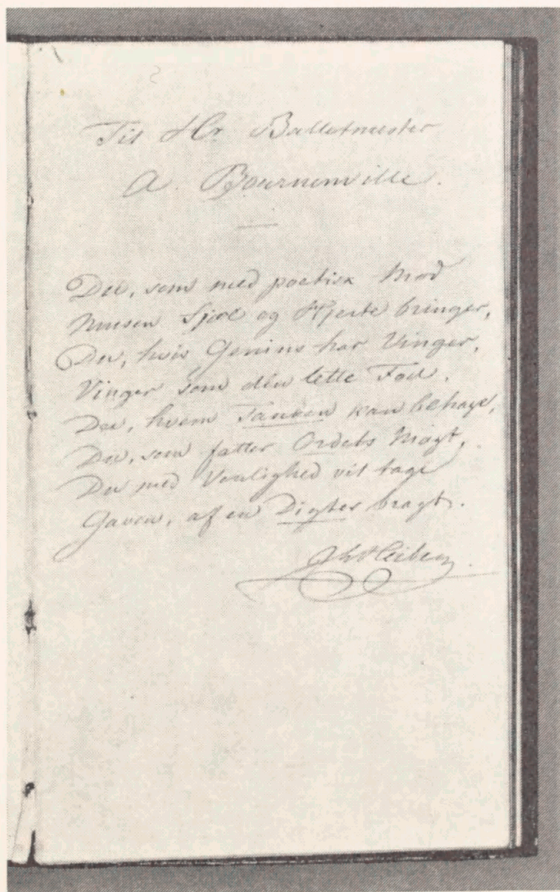
Kierkegaard's
»En opbyggelig Tale«
fra 1850 med tilegnelse til
biskop Mynster.
205×135 mm.

tidlige filosofiske værker lod han indbinde i det dengang så modernemønstrede helshirting og de senere religiøse skrifter i sort glanspapir med guldsnit. Begge bindtyper lod han fremtræde så fordringsløst som muligt, kun forsynet med en ganske enkel stregforyldning.

»Om Begrebet Ironie« er et gaveeksemplar i brunt helshirting, sendt til professor Boiesen, der dengang var lærer ved Sorø Akademi og havde været Søren Kierkegaards græsklærer ved Borgerdydskolen. Det brev, der ledsagede bogen, findes aftrykt i »Breve og Aktstykker vedr. Søren Kierkegaard«. »Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift« fra 1846 er indbundet i blåt helshirting og har følgende tilskrift: »Til høivelbaarne Hr. Etatsraad Sibbern R. af D. og D.M.« I et brev til Sibbern nogle dage senere gør den altid yderst korrekte Kierkegaard, der aldrig glemmer at

anføre samtlige titler og ordner i sine tilegnelser, afbigt for, at han har undladt at titulere Sibbern »Deres Magnificence«, en titel der tilkom ham som rektor for Københavns Universitet. »En opbyggelig Tale« fra 1850 i sort glanspapirbind har dedikation: »Til hans Excellence høiærværdige Hr. Biskop Dr. Mynster St. af D. og D. M. m. m. i dyb Ærefrygt fra Forfatteren«. »Lilien paa Marken og Fuglene under Himlen« fra 1849 i samme indbinding bærer følgende tilegnelse: »Til Hr. Professor R. Nielsen R. af D. venskab. fra Forf.«. En senere Ejer har foræret bogen til biskop V. Ammundsen »med Tak for trofast Venskab i tunge Aar«.

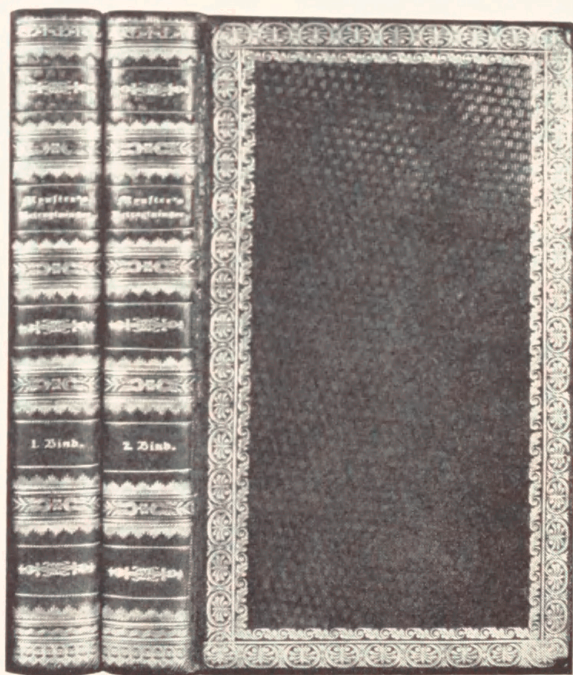
Den anden internationale berømtthed fra tiden, H. C. Andersen, hører til de mere sparsomt repræsenterede. Flere af hans bøger hører til de økonomisk uoverkommelige, og dedikationseksemplarer har af samme grund

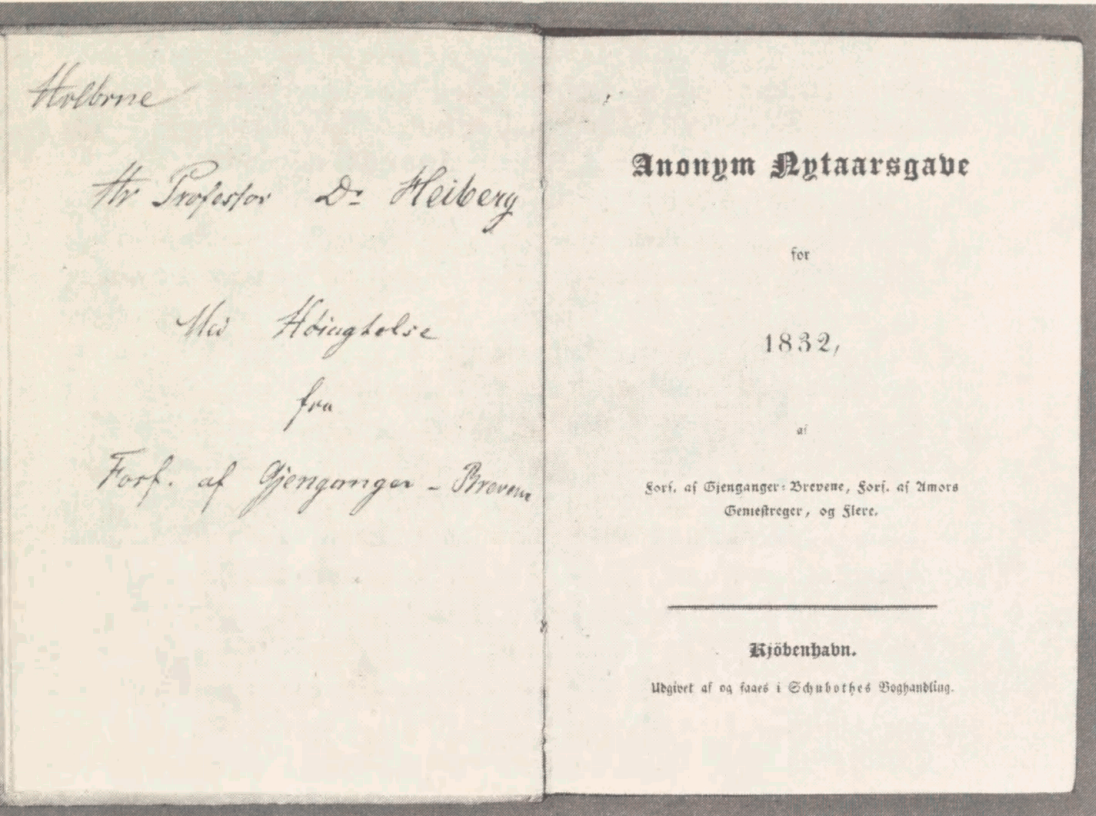
J. L. Heiberg's
eventyr-komedie
»Fata Morgana« fra 1838
er indbundet i
rødt glanspapir og har
versificeret tilegnelse
til balletmester
August Bournonville.
176x105 mm.

ikke fundet vej til mine reoler; kun een af Andersens bøger med dedikation er det lykkedes mig at erhverve, og det er karakteristisk nok et af hans mindre betydelige arbejder, nemlig lystspillet »Da Spanierne var her«, foræret »Til Hr. Robert Watt fra Deres hengivne Ven H. C. Andersen«. En del af hans ungdomsarbejder har jeg dog haft held til at erhverve mig og det endda i virkelig god stand. »Kjærlighed paa Nicolai Taarn«, »Phantasier og Skizzer«, »Bruden fra Lammermoor« og »Ravnen« findes alle heftede i originale omslag med den for trediverne så karakteristiske typografiske opsætning. »Fodreisen«, »Skyggebilleder« og »Samlede Digte« fra 1833 er i smukke, samtidige halvbind.

Af de forskellige eventyrudgaver ejer jeg et eksemplar af den første samlede udgave med Vilhelm Pedersens illustrationer fra 1850, der udmærker sig ved at være jomfrueligt rent og velbevaret; efter indbindingen at dømme er det havnet i England, og det er sikkert forklaringen på dets gode tilstand, modsat de slidte og forlæste eksemplarer af hjemlig oprindelse, som man normalt støder på. Af de 3 rækker Eventyr og Historier, der udkom 1858-72, findes alle 10 hefter ubeskåret med de originale omslag. Den eneste udgave, som man i Andersens levetid tryk- og udstyrs-

Originaludgaven af
Mynsters »Betragtninger«
fra 1833,
indbundet i grønt maroquin.
Bindet er udført af
P. I. Hyltoft.
Bogens størrelse
180×103 mm.
Bindets størrelse
187×109 mm.

Hertz's »Anonym Nytaarsgave for 1832« med tilegnelse til J.L.Heiberg. 163×127 mm.

mæssigt gjorde noget ud af, »15 Eventyr og Historier« fra 1867, med Lorenz Frølichs illustrationer, optræder i et af tidens smukkeste komponerede helshirtingsbind, hvortil Pietro Krohn tegnede udkastet.

J.L.Heiberg og hans kreds er fyldigt repræsenteret. Heibergs doktor-disputats om Calderon er tilegnet »Hr. Etatsraad Jessen ærbødigst fra Forfatteren«. Etatsråd Jessen var Frederik den Sjettes meget indflydelsesrige kabinetssekretær. Heiberg har nok ønsket at gøre sig erindret på de rigtige steder. »Fata Morgana« fra 1838 med dedikation er afbildet s. 111. Skuespillet »Syvsoverdag«, der er ubeskåret med originalt omslag, bærer den svenske digter Atterboms navnetræk, og af »Digte 1841«, der indeholder »En Sjæl efter Døden«, findes et dejligt eksemplar i den smukke, kriderede kartonnage med bronceret tryk.

En række af Hertz's værker har dedikationer til den heibergske familie. »Anonym Nytaarsgave for 1832« er sendt til Heiberg, ganske kort tid før Hertz aflagde sin anonymitet. Se omst. illustration. Alderdomsværket, romanen »Johannes Johnsen«, har følgende tilegnelse: »Til Fru J. L. Heiberg fra Deres Ven og Beundrer Henr. Hertz«.

Mange af de mindre betydende, romantiske digteres arbejder vil jeg forbigå, selv om der findes både sjældne og kuriøse sager imellem, og kun opholde mig ved ganske enkelte. Hauchs sørgespil fra 1828 »Bajazet og Tiber« har en meget smuk, versificeret tilegnelse til Oehlenschläger. Digtet er optrykt i Hauchs digtsamling fra 1842. En Oehlenschläger-beundrer har foran i bogen noteret: »Dette Eksemplar af Hauchs Sørgespil er kjøbt paa Auctionen over Oehlenschlägers Bogsamling den 28. Juni 1850 og betalt med en meget høj Priis. Bogen er mig en dyrebar Erindring om den udødelige Digter«. Hostrups meget sjældne »Genboerne« har følgende tilskrift: »Til Hr. Etatsraad Ingemann med Højagtelse fra C. Hostrup, den 27. Sept. 1847, og det til trods for, at Ingemann får en ret hård medfart i stykket. Chr. Winthers »Hjortens Flugt«, et smukt og lydefrit eksemplar, indbundet i et nydeligt, samtidigt, grønt halvbind, værdsætter jeg meget højt, ikke mindst fordi det er en gave fra en antikvarboghandler.

Det er rigtigt blevet sagt, at det at samle på bøger både kræver sin tid og sluger sin mand. Til gengæld har erhvervelsen af smukke og længe attråede bøger skænket én mangfoldige glæder, selv om det ikke kan nægtes, at man også har lidt skuffelser ved at se bøger gå ens næse forbi, enten på grund af manglende opmærksomhed eller fordi ens økonomiske evne ikke har slået til; men den største glæde, man har, er vel den at kunne dele den med andre, og de bedste stunder er vel så dem, man har haft i samvær med ligesindede, som man har kunnet mødes med i fælles glæde over smukke og sjældne bøger.

